

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

САДИГОВ САМЕР АХАД ОГЛИ

аспірант кафедри права Європейського союзу
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

УДК 341.171

DOI 10.37772/2518-1718-2022-3(39)-7

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Наукове дослідження висвітлює актуальні проблеми залежності Європейського Союзу (далі – ЄС) від поставок енергетичних ресурсів з Росії на тлі військової агресії в бік України та обґрунтовується значимість подолання такої залежності.

Вторгнення в Україну істотно похитнуло стан енергетичної безпеки держав-членів ЄС та всього європейському континенту загалом. Це, в свою чергу, активізувало процес розробки нової та вдосконалення існуючої правової бази ЄС в енергетичній сфері у максимально звужені строки.

Автор статті аналізує сукупність законодавчих ініціатив ЄС, що мають на меті допомогти державам-членам пройти опалювальний сезон без масштабних потрясінь. З проаналізованих автором пропозицій Європейської Комісії вбачається, що істотний внесок у подолання європейської енергетичної залежності від Росії можуть внести положення трансформаційного плану REPowerEU, що передбачає використання для потреб ЄС екологічно чистої енергетики.

Автор доходить до висновку, що економічно ефективно, швидке та широкомасштабне розгортання сталої відновлювальної енергії відповідно до положень Європейської зеленої угоди та повідомлення REPowerEU не може бути досягнуто державами-членами самостійно. Визначено, що нівелювання негативних наслідків неможливе без ефективної координації та об'єднанні дій всіх держав-членів ЄС.

Останні десятиліття енергетична політика є центральним пунктом зовнішньої політики ЄС та наразі виступає джерелом багатьох суперечок, які перешкоджають спробам ЄС налагодити стратегічні відносини зі своїми сусідами та постачальниками енергії. Тому дослідження проблем залежності від третіх країн та пошук шляхів їх вирішення відповідає найважливішим потребам сучасності та має суттєве значення для подальшого розвитку енергетичного сектору ЄС.

Підсумовано, що така сукупність заходів неодмінно буде супроводжуватися наслідками економічного характеру в бюджетній сфері, в інвестиційній політиці, структурі галузевого виробництва, в сфері амортизаційних видатків, цінній політиці та оподаткуванні тощо.

Ключові слова: Європейський Союз, енергетична безпека, війна в Україні, відновлювальні джерела енергії, енергетичні ресурси, Європейська зелена угода.

Постановка проблеми. Проблема підтримання та збереження мирного співіснування між державами завжди сприймалася як загроза номер один, поряд з екологічною, демографічною або продовольчою проблемами. У світі наразі майже не припиняються бойові дії, хоча закінчення «холодної війни» на початку 1990-х років дозволило не боятися за майбутнє людства у глобальному плані. У кінці ХХ ст. нараховувалося декілька десятків точок, де велися бойові дії – це

Ізраїль, Ірак, Афганістан тощо, проте жоден з цих конфліктів так істотно не вплинув на стан енергетичної безпеки держав-членів Європейського Союзу (далі – ЄС), як вплинула військова агресія Росії щодо України. Свого часу рішення України відмовитися від ядерної зброї розглядалося як крок, спрямований на зниження світової «ядерної напруги», проте зараз протистояння з Росією набуло нової, небезпечної не лише для Європи, а й для усього світу, якості.

Наразі бойові дії на території України безпосередньо впливають на стан енергетичної безпеки всього європейського континенту. Війна також загрожує призвести до нестачі їжі та води, суттєво погіршити здоров'я людей та добробут у всьому світі. Якщо взяти до уваги енергетичну сферу, зростаючий дефіцит енергоносіїв і зростання цін на них підкреслює незмінну важливість енергії безпечної, доступної та із низьким вмістом вуглецю як складових енергетичної трилеми [1, с. 5]. Цей безпосередній виклик стоїть поруч із потребою швидко досягнути високого рівня декарбонізації. Зростаючі амбіції у цій сфері ще не перетворилися на практичний відчутний прогрес, адже викиди вуглецю збільшуються щороку (окрім 2020 року, на який припадає розпал пандемії COVID-19).

Метою статті є висвітлення основних проблем, що постали перед державами-членами ЄС після подій 24 лютого та законодавчих змін в енергетичній сфері, які були прийняті задля подолання негативного впливу російської агресії щодо України на енергетичний сектор ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість наукових робіт, що видавалися останніми роками свідчить про те, що питання енергетичної безпеки та правового забезпечення співробітництва держав-членів ЄС в енергетичній сфері досить часто піддавалися науковому дослідженню українських та зарубіжних вчених – як правників, так і економістів. Наразі у юридичній та економічній доктринах сфера енергетичних відносин та, зокрема, енергетичної безпеки частіше за все пов'язують з іменами С. Д. Білоцького, Т. А. Грабович, Р. Р. Дубаса, М. В. Музиченка, М. Роггенкампа (M. Roggenkamp), К. Талуса (K. Talus), П. Д. Кемерона (P. D. Cameron) та інших. Війна в Україні істотно активізувала спроби підтримання належного стану енергетичної безпеки в Європі й, відповідно, наукові розробки в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. З моменту створення ЄС енергетична сфера була своєрідним наднаціональним викликом для Європи, що характеризувався пошуком паритету серед міжнародних ринкових сил, розбіжністю інтересів і пріоритетів між державами-членами, іноді з суперечливими цілями енергетичної політики та обмеженнями галузевої інфраструктури. Останні десятиліття енергетична політика є центральним пунктом зовнішньої політики ЄС та наразі виступає джерелом багатьох суперечок, які перешкоджають спробам ЄС налагодити стратегічні відносини зі своїми сусідами та постачальниками енергії. Суттєві зрушення у сфері енергетичної безпеки почалися після 2014 року. Стурбованість держав-членів ЄС діями Росії в Україні стала каталізатором проєкту Енергетичного союзу, однією

з цілей якого було зменшення залежності від Росії та підризу її тиску на Європу [2, с. 93-94].

Крім того, бачення Росії як загрози стало серйозною зміною політики для Німеччини та Франції, які раніше розглядали Росію більше як економічного та політичного партнера, ніж суперника [3, с. 269].

Доволі довго енергетична дипломатія на рівні ЄС була фрагментарною та не суттєво ефективною для держав-членів. Це надало Росії можливості для підризу авторитету ЄС через відмову від співпраці безпосередньо з інституціями Брюсселя, натомість розвиваючи двосторонні зв'язки з окремими європейськими державами. Таким чином Росія намагалася зробити так, щоб ЄС виглядав неактуальним і продемонстрував, що у питаннях енергетичної сфери значення мала, перш за все, національна політика Німеччини, Франції та Великобританії. Яскравим прикладом такої політики був газопровід «Північний потік-1». Задуманий у співпраці з колишнім німецьким Канцлером Герхардом Шредером, «Північний потік-1» обійшов канали ЄС і був узгоджений напряму між німцями та росіянами, незважаючи на заперечення, висловлені іншими державами.

Крім того, перспективи декарбонізації енергетичної системи та часткової відмови від ядерної енергетики актуалізувало дискусії про те, який вид енергії забезпечить відповідатиме тому ж рівню безпеки, як ядерна. Це був сильний елемент політичних дискусій скрізь і особливо в Німеччині. Зарубіжні вчені наголошують, що безпека постачання безпосередньо пов'язана з безпекою постачання первинної енергії (макробезпека постачання нафти та газу), що, у свою чергу, гарантує постачання кінцевої енергії для промисловості, транспортні та побутові потреби (мікробезпека постачання або надійність постачання) [4, с. 1231-1232].

За останніми статистичними даними імпорт російського природного газу у 2021 році склав майже 40% загального споживання газу в ЄС, нафти – 25% від загального імпорту, вугілля – 20% від загального обсягу вугілля ЄС [5, с. 7]. Проте, незважаючи на значну частку російських енергоресурсів в загальній структурі енергопостачання, ЄС може поступово припинити свою залежність від російського викопного палива до кінця цього десятиліття та досягти значного прогресу вже до кінця 2022 року, прискоривши перехід до «зеленої» енергії та забезпечивши утворення взаємопов'язаної та стійкої енергетичної мережі ЄС, яка підвищить рівень енергетичної безпеки держав-членів ЄС. Нещодавні перебої з газопостачанням до Болгарії та Польщі продемонстрували невідкладність дій у цьому напрямку.

Що стосується російського вугілля, то ЄС заборонив його імпорт в рамках 5-го пакету санкцій [6], прийнятого 8 квітня 2022 року. Станом на 10 серпня

2022 року закінчується термін дії для існуючих контрактів, що фактично припиняє залежність ЄС від цього джерела енергії з Росії.

Щодо нафти та нафтопродуктів, більшість імпорту ЄС з Росії буде припинено до кінця 2022 року в рамках режиму санкцій щодо нафти. Однак ситуація є більш складною для тих держав-членів ЄС, які не мають виходу до моря, й, відповідно, материкового шельфу та безпосередніх життєздатних альтернатив постачанню нафти з Росії. Цим державам-членам може знадобитися більше часу для досягнення домовленостей щодо поставок нафти від інших партнерів, а також модернізації нафтопереробних заводів, необхідної для заміни російської нафти альтернативними джерелами.

І хоча деякі держави-члени вже оголосили про свій твердий намір припинити імпорт газу з Росії, жодна держава не зможе впоратися з цією проблемою самотійно. Лише колективна робота держав-членів на засадах солідарності спроможна усунути ризики перебоїв у постачанні енергії.

Потрібен підхід ЄС, щоб забезпечити правильні стимули для держав-членів з різними рівнями амбіцій для прискорення скоординованого енергетичного переходу від традиційної енергетичної системи на основі викопного палива до більш інтегрованої та енергоефективної енергетичної системи, заснованої на відновлювальних джерелах енергії.

Задля досягнення цієї мети Європейською Комісією були розроблені пропозиції трансформаційного плану REPowerEU, що передбачив заходи необхідні для поступового припинення енергетичної залежності ЄС від Росії. План REPowerEU спрямований на швидке зменшення залежності ЄС від викопної сировини загалом та російського викопного палива – зокрема, шляхом швидкого переходу до «зеленої» енергетики та об'єднання зусиль держав-членів для досягнення більш стійкої енергетичної системи та міцного Енергетичного союзу [7]. Спираючись на пакет пропозицій Fit for 55 і завершуючи заходи щодо енергетичної безпеки постачання та зберігання, основними напрямками дій у рамках плану є енергозбереження шляхом сприяння енергоефективності; диверсифікація енергопостачання; заміна викопного палива шляхом прискорення переходу Європи на чисту енергію та розумного поєднання інвестицій і реформ.

REPowerEU не змінює основних цілей ЄС щодо досягнення частки принаймні 55% чистих викидів парникових газів до 2030 року та кліматичної нейтральності до 2050 року, але пропонує законодавчу поправку для підвищення цілей щодо енергоефективності та відновлюваної енергії до 13% та 45% відповідно. Досягнення цих скорочень викидів у наступне десятиліття має вирішальне значення для

того, щоб Європа стала першим у світі кліматично нейтральним континентом до 2050 року та втілила в життя Європейську зелену угоду [8].

Пакет пропозицій Fit for 55, на якому базується REPowerE, поєднує застосування торгівлі викидами до нових секторів і посилення існуючої системи торгівлі викидами ЄС; збільшення використання відновлюваної енергії; більшу енергоефективність; швидше розгортання видів транспорту з низьким рівнем викидів та інфраструктури й видів палива для їх підтримки; узгодження податкової політики з цілями Європейської зеленої угоди; заходи щодо запобігання витоку вуглецю; та інструменти для збереження та зростання природних поглиначів вуглецю [9].

В межах цих пропозицій цікавим є дослідження Системи торгівлі викидами Європейського Союзу (*European Union Emission Trading Scheme, ETS*)¹, за якою щороку встановлюється ціна на вуглець і знижується обмеження на викиди з певних економічних секторів. За часи свого існування ця система показала свою ефективність, успішно знизивши рівень викидів від виробництва електроенергії та енергоємних виробництв майже на 43%. Як наслідок, держави-члени повинні витратити весь свій дохід від торгівлі викидами на проекти, пов'язані з кліматом та енергетикою, щоб хоча б частково перекрити значні витрати на клімат у бюджеті ЄС.

Тривалі та складні адміністративні процедури є основною перешкодою для інвестицій у відновлювані джерела енергії та відповідну інфраструктуру. Строковість та структура дозвольного процесу значно відрізняється через різні технології відновлюваної енергії та залежить від держави-члена. У той час як держави-члени можуть вживати заходів для усунення цих перешкод, які існують на національному рівні, необхідний скоординований європейський підхід до скорочення та спрощення процедур надання дозволів, щоб прискорити необхідне впровадження відновлюваних джерел енергії. У зв'язку із цим 18 травня 2022 року була внесена пропозиція щодо внесення змін до Директиви (ЄС) 2018/2001 про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел, Директиви 2010/31/ЄС про енергетичну ефективність будівель та Директиви 2012/27/ЄС про енергоефективність. Так, відповідно до Директиви (ЄС) 2018/2001 про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел додавалася стаття 16а, що встановлював обов'язок держав-членів ЄС забезпечити, щоб процес надання дозволів на будівництво, переналагодження та експлуатацію установок для виробництва енергії з відновлюваних джерел, суміжних

¹ https://ec.europa.eu/clima/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en

сховищ енергії, а також активів, необхідних для їх підключення до мережі, включаючи підключення до мережі не перевищував одного року для проектів у районах використання відновлюваних джерел енергії; процес надання дозволів на переналаштування електростанцій і нових установок - шести місяців. У разі належного обґрунтування на підставі надзвичайних обставин ці строки можуть бути подовжені максимум на три місяці. Проте у такому випадку держави-члени ЄС повинні чітко проінформувати розробників про надзвичайні обставини, які виправдовують таке продовження [10].

До Директиви 2010/31/ЄС від 19 травня 2010 року про енергетичну ефективність будівель також були внесені зміни та закріплено обов'язок держав-членів ЄС забезпечити, щоб усі нові будівлі були спроектовані враховуючи можливість оптимізувати їхній потенціал виробництва сонячної енергії на основі сонячного світла, щоб забезпечуватиме можливість подальшого ефективного використання сонячних технологій(ст. 9а) [10].

Слід підкреслити, що під час прийняття тих чи інших поправок до правової бази ВДЕ існує необхідність враховувати потенціал для виробництва відновлювальної енергії всіх держав-членів ЄС, їх прогнозовані потреби в енергії та наявність відповідної існуючої інфраструктури, в тому числі сховищ для зберігання енергоресурсів, або потенціал для створення такої інфраструктури. Крім того, необхідні дії на рівні ЄС, щоб гарантувати, що держави-члени сприятимуть досягненню обов'язкових цілей ЄС щодо енергоефективності. Діяльність ЄС також повинна доповнювати і підсилувати національні заходи держав-членів щодо досягнення належного рівня енергоефективності.

На виробництво та використання енергії зараз припадає 75% викидів ЄС – це ще один істотний аргумент за прискорення переходу до екологічної енергетичної системи. Обнадійливим є той факт, що частка відновлювальної енергії, насамперед вітряної та сонячної, продовжує стрімко зростати і зараз становить 13% від загального обсягу вироблення енергії. Відновлювальна генерація зросла майже на 17% у 2021 році та склав понад половину глобального зростання електроенергії за останні два роки. Низьковуглецеві джерела енергії та технології, необхідні для досягнення швидкої та глибокої декарбонізації існують сьогодні – вітер і сонячна енергія, біопаливо, водень, відновлювання, використання та зберігання вуглецю, видалення вуглекислого газу. Завдання полягає у тому, щоб застосувати їх у безпрецедентних темпах і масштабах [5, с.2].

Активізація використання ВДЕ має фундаментальне значення для подальшої відмови від російських енергоресурсів, проте необхідно пам'ятати, що

повна незалежність від Росії в енергетичному плані можлива за умови встановлення довгострокових партнерських відносин з іншими державами. Такі взаємозв'язки мають бути двосторонніми та взаємовигідними. З одного боку, треті країни можуть забезпечити ЄС необхідним рівнем накопичення енергоресурсів, а держави-члени ЄС, в свою чергу, допоможуть стимулювати використання відновлюваної енергії та підвищувати енергоефективність у всьому світі та співпрацювати у сфері зелених технологій та інновацій. Істотну роль у такій співпраці можуть зіграти:

- збільшення поставок зрідженого природного газу із США та Канади та трубопроводного та зрідженого газу з Норвегії;

- активізація взаємозв'язків з Азербайджаном, особливо щодо Південного газового коридору (*Southern Gas Corridor*);

- укладання угод з постачальниками газу(Ізраїль, Єгипет), щодо збільшення поставок зрідженого природного газу;

- партнерство з великими виробниками нафти в Перській затоці, включаючи Катар, а також з Австралією;

- дослідження експортного потенціалу країн Африки на південь від Сахари.

Для цього запроваджується робота нових енергетичних платформ ЄС, що відіграватимуть ключову роль у об'єднанні попиту, координації використання інфраструктури, переговорах із міжнародними партнерами та підготовці до спільних закупівель газу та водню. Крім цього, необхідно продовжувати співпрацю з G7, G20 та іншими міжнародними форумами, включаючи організації ОПЕК та МЕА, щоб забезпечити належне функціонування глобальних ринків нафти.

Розширення потенційної партнерської бази та пошук нових постачальників може зменшити залежність держав-членів ЄС від Росії, оскільки ЄС матиме більшу гнучкість для диверсифікації джерел енергії.

Згідно із повідомленням REPowerEU Європейська Комісія внесла законодавчу пропозицію, щоб забезпечити достатній щорічний рівень зберігання газу у сховищах до наступної зими, що потягнуло за собою зміни до Регламенту (ЄС) 2017/1938 від 25 жовтня 2017 року щодо заходів із забезпечення безпеки постачання газу. Ці законодавчі напрацювання містили обов'язок держав-членів ЄС гарантувати, заповненість газових сховищ не менше, ніж на 90% своєї потужності. Увага акцентується на тому, що такий рівень є достатнім та належним для безпечного постачання газу споживачам у випадку серйозних проблем з постачанням, в той же час не покладаючи надмірного тягаря на держави-члени, енергетичні

компанії чи громадян Європейського Союзу. Крім того, аргументом «за зберігання» газу у сховищах виступає той факт, що сховище забезпечує принаймні 25% газу, спожитого взимку, а під час розпалу опалювального сезону таке зберігання знижує потребу в додатковому імпорті [11].

Окрім цього, внесені до Регламенту (ЄС) 2017/1938 зміни передбачають механізм солідарної допомоги для так званих «захищених клієнтів», який почне діяти лише у випадку настання надзвичайної ситуації в енергетичній сфері. Цей механізм передбачає, що лікарні, соціальні заклади, домогосподарства матимуть доступ до використання газу для своїх потреб навіть у випадку найсерйознішої кризи з постачання газу [12].

Задля забезпечення потреби ЄС у зменшенні загального рівня використання газу 5 серпня 2022 року було прийнято Регламент Ради (ЄС) 2022/1369 про скоординовані заходи зі скорочення попиту на газ.

Новоприйнятий Регламент наголошує на можливості добровільного скорочення попиту (стаття 3, 6, 7 і 8 Регламенту) та обов'язкового скорочення попиту в разі оголошення Союзом такої вимоги (стаття 5 Регламенту) [13]. І в першому, і в другому випадку на держави-члени покладено обов'язок щодо зменшення споживання газу в період з 1 серпня 2022 року по 31 березня 2023 року щонайменше на 15% порівняно з їхнім середнім споживанням в період з 1 серпня по 31 березня протягом п'яти послідовних років. При цьому, держави-члени мають право обрати відповідні заходи для зменшення попиту, проте такі заходи не повинні необґрунтовано впливати на конкуренцію чи належне функціонування внутрішнього ринку газу; загрожувати безпеці газопостачання інших держав-членів або ЄС; відповідати вищезгаданим положенням Регламенту (ЄС) 2017/1938 щодо «захищених клієнтів».

Вирішуючи питання про те, які саме заходи щодо скорочення попиту будуть застосовані, умовно можна поділити їх на декілька груп, проте цей перелік не є вичерпним, а може різнитися через національні особливості кожної держави-члена. Так, це може бути робота щодо зменшення споживання газу в секторі електроенергетики, діяльність щодо заохочення переходу на інший вид палива в промисловості, національна діяльність з підвищення обізнаності або цільові зобов'язання щодо зменшення опалення та охолодження.

Зрозумілим є той факт, що значний обсяг заходів неодмінно буде супроводжуватися наслідками економічного характеру:

а) в бюджетній сфері – потребуватиме оптимізації формування доходів і видатків бюджету ЄС, забезпечення перерозподілу доходу. Так, фінансування

плану REPowerEU вимагатиме залучення додаткових інвестицій, щоб поступово припинити імпорту російського викопного палива, який зараз обходиться європейським платникам податків у майже 100 мільярдів євро на рік. Фонд відновлення та стійкості (The Recovery and Resilience Facility, RRF) [14] є основою реалізації плану REPowerEU, надаючи додаткове фінансування ЄС. Держави-члени повинні додати розділ REPowerEU до своїх планів відновлення та стійкості, щоб спрямувати інвестиції на пріоритети REPowerEU та провести необхідні реформи [7].

б) в інвестиційній політиці – створення суб'єктам енергетичного ринку необхідних умов для короткострокового та довгострокового залучення і накопичення коштів на забезпечення енергетичної безпеки, збільшення розмірів фондів інновацій та модернізації;

с) в галузевій сфері – здійснення державами-членами змін у структурі економіки, розвиток галузей економіки, що впливають на науково-технічний прогрес, забезпечують побудову конкурентного, відкритого енергетичного ринку;

д) в сфері амортизаційних видатків – створення для учасників енергетичного ринку найбільш сприятливих умов забезпечення процесу відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно використовуючи досягнення науково-технічного прогресу;

е) в ціновій політиці та оподаткуванні – контроль за процесами ціноутворення на енергоресурси, введення оподаткування енергетичних продуктів у відповідність до енергетичної та кліматичної політики ЄС, сприяючи розвитку чистих технологій і видаючи застарілі знижені ставки податків, які зараз заохочують використання викопного палива.

Сьогодні немає жодних сумнівів у тому, що ЄС повинен визначати спільну зовнішню політику та енергетичні пріоритети для створення ефективно діючого Європейського Енергетичного союзу. Безумовно, деяким державам-членам буде важко поступитися частиною свого суверенітету в енергетичній сфері, але без цього ЄС не зможе зайняти сильну позицію для переговорів про ціни на газ для всього ЄС. Так само у часи геополітичної нестабільності, ЄС повинен швидко реагувати на виклики, щоб зменшити потенційні загрози безпеці енергопостачання. Істотним кроком вперед у цьому відношенні була б вимога, згідно з якою всі нові енергетичні контракти з третіми країнами повинні координуватися ЄС. Ця зміна не відбудеться миттєво, але вона необхідна для того, щоб уникнути протиріч нових змін у енергетичну правову базу із Третім та Четвертим енергетичними пакетами. Ось чому створення Європейського Енергетичного союзу має залишатися на порядку денному ЄС протягом наступних років.

Висновки. Виклики та невизначеності, з якими стикається європейська енергетична система, є найбільшими за майже п'ятдесят років, починаючи з періоду великих енергетичних криз 1970-х років, а тому і сукупність заходів щодо подолання наслідків війни в Україні для енергетичної сфери ЄС є безпрецедентною.

З метою покласти край залежності ЄС від Росії в енергетичному плані, Європейська Комісія представила план REPowerEU, що запровадив пропозиції, пов'язані з енергозбереженням та енергоефективністю, прискореним розгортанням чистої енергії для заміни викопного палива в побуті та у промисловості. Майже дві третини цього скорочення можна досягти до кінця цього року завдяки впровадженню представлених заходів.

Економічно ефективне, швидке та широкомасштабне розгортання сталої відновлювальної енергії відповідно до положень Європейської зеленої угоди та повідомлення REPowerEU не може бути досягнуто державами-членами самостійно. Беручи до уваги різні енергетичні політики між державами-членами, дії на рівні ЄС, підкріплені надійною структурою управління, з більшою ймовірністю можуть досягнути кліматичних цілей ЄС і вимагатимуть більшого розгортання відновлюваних джерел енергії, ніж лише національні чи місцеві заходи.

Здійснюючи спільну оцінку потреб і планування з галузевими групами, Європейська Комісія наразі представляє законодавчі інструменти, які допоможуть досягнути кардинальної трансформації економіки ЄС. Це, в свою чергу, гарантує, що припинення

залежності ЄС від російського викопного палива буде досяжним і доступним для всіх держав-членів. Нещодавні законодавчі ініціативи ЄС щодо обмежувальних заходів для зменшення використання газу для побутових та промислових споживачів та заповнення сховищ мають всі шанси істотно нівелювати наслідки шоків енергетичної сфери.

Подальші заходи можуть включати також регулювання постачання газу у вигляді вдосконалення координації закупівель газу та сприяння спільним закупівлям операторами європейського ринку газу на міжнародному ринку. Крім того, було б доцільно з часом розглянути законодавчі заходи щодо вимог диверсифікації поставок газу від окремих держав-членів, що вже мали такий досвід в минулому.

Особливу увагу також необхідно приділяти вдосконаленню партнерства з енергетики з Україною. Це дозволить вирішити питання, пов'язані з важливістю України як транзитної країни, а також ті, що стосуються реформ енергетичного ринку України, наприклад модернізація газової мережі, створення відповідної нормативно-правової бази для ринку електроенергії та підвищення енергоефективності в Україні як засіб зменшення її залежності від імпортованої енергії. У найближчому майбутньому доречні наміри щодо посилення співпраці в енергетиці з Енергетичним Співтовариством, що забезпечить більш тісну інтеграцію енергетичних ринків ЄС та Енергетичного Співтовариства, ефективно впровадження політики ЄС щодо охорони навколишнього середовища та стимулювання інвестицій в сектор енергетики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Santos A. The Energy Trilemma of the European Union: Finding the Right Balance. 2018. 30 p. Retrived from: https://www.academia.edu/36640126/The_Energy_Triangle_of_the_European_Union_Finding_the_Right_Balance.
2. Andoura S. & Vinois J.-A. From the European Energy Community to the Energy Union: A Policy proposal for the short and the long term. Notre Europe, 2015.
3. Carta C. & Braghiroli, S. Measuring Russia's Snag on the Fabric of the EU's International Society. *Journal of Contemporary European Research*. 2011. Vol. 7, No. 2. pp. 260–290.
4. Roggenkamp M. M. Energy Law in Europe. M. M. Roggenkamp, C. Redgwell, A. Ronne (Eds.). Oxford: Oxford University Press, 2016. 1267 p.
5. Statistical Review of World Energy 2022. BP p.l.c. 2022. Retrived from: <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html>.
6. Council Regulation (EU) 2022/576 of 8 April 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R0576>
7. REPowerEU Actions. Publications Office of the European Union. 2022. Retrived from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_3133.
8. Communication From the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions the European Green Deal COM/2019/640. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>.
9. European Commission - Press release. European Green Deal: Commission proposes transformation of EU economy and society to meet climate ambitions. Brussels, 14 July 2021. Retrived from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3541.

10. Proposal for a Directive of The European Parliament and of the Council Amending Directive (EU) 2018/2001 on the promotion of the use of energy from renewable sources, Directive 2010/31/EU on the energy performance of buildings and Directive 2012/27/EU on energy efficiency COM/2022/222. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A222%3AFIN&qid=1653033811900>.
11. Regulation (EU) 2017/1938 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2017 concerning measures to safeguard the security of gas supply and repealing Regulation (EU) No 994/2010. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32017R1938>.
12. Regulation (EU) 2022/1032 of the European Parliament and of the Council of 29 June 2022 amending Regulations (EU) 2017/1938 and (EC) No 715/2009 with regard to gas storage. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1032&qid=1661995856352>.
13. Council Regulation (EU) 2022/1369 of 5 August 2022 on coordinated demand-reduction measures for gas. Retrived from. *URL*: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1369&qid=1661994109522>.
14. Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council of 12 February 2021 establishing the Recovery and Resilience Facility. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0241>.

REFERENCES

1. Santos, A. (2018). *The Energy Trilemma of the European Union: Finding the Right Balance*. Retrived from: https://www.academia.edu/36640126/The_Energy_Trilemma_of_the_European_Union_Finding_the_Right_Balance [in English].
2. Andoura, S. & Vinois, J.-A. (2015). *From the European Energy Community to the Energy Union: A Policy proposal for the short and the long term*. Notre Europe [in English].
3. Carta, C. & Braghiroli, S. (2011). Measuring Russia's Snag on the Fabric of the EU's International Society. *Journal of Contemporary European Research*. Vol. 7, No. 2. pp. 260–290 [in English].
4. Roggenkamp, M. M. (2016). *Energy Law in Europe*. M. M. Roggenkamp, C. Redgwell, A. Ronne (Eds.). Oxford: Oxford University Press [in English].
5. Statistical Review of World Energy 2022. BP p.l.c. (2022). Retrived from: <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html> [in English].
6. Council Regulation (EU) 2022/576 of 8 April 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R0576> [in English].
7. REPowerEU Actions. Publications Office of the European Union. 2022. Retrived from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_3133 [in English].
8. Communication From the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions the European Green Deal COM/2019/640. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN> [in English].
9. European Commission - Press release. European Green Deal: Commission proposes transformation of EU economy and society to meet climate ambitions. Brussels, 14 July 2021. Retrived from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3541 [in English].
10. Proposal for a Directive of The European Parliament and of the Council Amending Directive (EU) 2018/2001 on the promotion of the use of energy from renewable sources, Directive 2010/31/EU on the energy performance of buildings and Directive 2012/27/EU on energy efficiency COM/2022/222. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A222%3AFIN&qid=1653033811900> [in English].
11. Regulation (EU) 2017/1938 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2017 concerning measures to safeguard the security of gas supply and repealing Regulation (EU) No 994/2010. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32017R1938> [in English].
12. Regulation (EU) 2022/1032 of the European Parliament and of the Council of 29 June 2022 amending Regulations (EU) 2017/1938 and (EC) No 715/2009 with regard to gas storage. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1032&qid=1661995856352> [in English].
13. Council Regulation (EU) 2022/1369 of 5 August 2022 on coordinated demand-reduction measures for gas. Retrived from. *URL*: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1369&qid=1661994109522> [in English].
14. Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council of 12 February 2021 establishing the Recovery and Resilience Facility. Retrived from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0241> [in English].

SADYHOV SAMER

Postgraduate student at the Department of European Union Law of the
Yaroslav Mudryi National Law University

THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF ENSURING EU ENERGY SECURITY DURING THE RUSSIAN AGGRESSION AGAINST UKRAINE

Problem setting. The article highlights the topical problems of the EU's dependence on the supply of energy resources from Russia against the background of military aggression towards Ukraine and substantiates the importance of overcoming such dependence.

Analysis of recent researches and publications. A considerable number of scientific papers published in recent years shows that the issues of energy security and legal support of cooperation between the EU Member States in the energy sector have often been studied by Ukrainian and foreign scientists - both lawyers and economists. Currently, in legal and economic doctrines, the sphere of energy relations and, in particular, energy security is most often associated with the names of S. D. Bilotskyi, T. A. Grabovych, R. R. Dubas, M. V. Muzychenko, M. Roggenkamp, K. Talus, P. D. Cameron and others. The war in Ukraine has significantly intensified attempts to maintain a proper state of energy security in Europe and, accordingly, scientific developments in this sphere.

Article's main body. The invasion in Ukraine significantly swayed the state of energy security of the EU member states and the entire European continent in general. This, in turn, activated the process of developing a new and improving the existing EU legal framework in the energy sector in the shortest possible time.

The author analyzes a set of EU legislative initiatives aimed at helping member states to get through the heating season without large-scale upheavals. From the proposals of the European Commission analyzed by the author, it can be seen that the provisions of the REPowerEU transformation plan, which provides for the use of ecologically clean energy for the needs of the EU, can make a significant contribution to overcoming European energy dependence on Russia.

The author comes to the conclusion, that economically effective, rapid and wide-range development of sustainable renewable energy in accordance with the theses of the European Green Deal and the REPowerEU communication can't be attained by states-members independently. Certainly, that leveling of negative consequences is impossible without effective co-ordination and association of actions of all EU member states.

Last decades power politics is the central point of foreign policy of EU and now comes forward as a source of many spores that prevent to the attempts of EU to put right strategic relationships with the neighbours and suppliers of energy. Therefore, research of problems of dependence on the third countries and search of ways of their decision answer the major necessities of contemporaneity and has a substantial value for further development of the EU energy sector.

It is concluded that such a set of measures will certainly be accompanied by consequences of an economic nature in the budgetary sphere, in investment policy, the structure of industry production, in the sphere of amortization expenses, price policy and taxation, etc.

Conclusions and prospects for the development. The challenges and uncertainties facing the European energy system are the biggest in almost fifty years, since the great energy crises of the 1970s, and therefore the set of measures to overcome the consequences of the war in Ukraine for the EU energy sector is unprecedented. Cost-effective, rapid and large-scale deployment of sustainable renewable energy in line with the provisions of the European Green Deal and the REPowerEU Communication cannot be achieved by Member States on their own. Taking into account the different energy policies between Member States, action at EU level, backed by a robust governance structure, is more likely to achieve the EU's climate goals and will require a greater deployment of renewables than national or local measures alone. Further measures could also include regulation of gas supply in the form of improved coordination of gas procurement and promotion of joint purchases by European gas market operators on the international market. Furthermore, it would be advisable to consider over time legislative measures to require diversification of gas supplies from individual Member States that have had such experience in the past.

Particular attention should also be paid to improving the energy partnership with Ukraine. This would address the issues related to the importance of Ukraine as a transit country as well as those related to the reforms of the Ukrainian energy market, such as the modernisation of the gas network, the establishment of an appropriate regulatory framework for the electricity market and the improvement of energy efficiency in Ukraine as a means of reducing its dependence on imported energy. In the near future, the intention is to strengthen cooperation in the energy sector with the Energy Community, which will ensure closer integration of the EU and Energy Community energy markets, effective implementation of the EU environmental policy and stimulate investments in the energy sector.

Key words: European Union, energy security, war in Ukraine, renewable energy sources, energy resources, European Green Deal.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Садигов С. А. Проблеми та перспективи забезпечення енергетичної безпеки ЄС під час російської агресії проти України. *Право та інновації*. 2022. № 3 (39). С. 49–56.